

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Харківський політехнічний інститут»**

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА

ДМИТРО ІВАНОВИЧ МЕНДЕЛЄЄВ

(До 175-річчя з дня народження)

Біобібліографічний покажчик

ББК 91
М 50
УДК 016:929

Науково-технічна бібліотека

Укладачі: М. М. Червищенко, О. В. Кириченко

Біобібліографічний покажчик присвячений 175-річчю з дня народження Дмитра Івановича Менделєєва – ученого-енциклопедиста, хіміка, фізика, технолога, геолога, економіста

М 50 Дмитро Іванович Менделєєв (До 175-річчю до дня народження): Біобібліогр. покаж. / Укл. М. М. Червищенко, О. В. Кириченко. — Х.: НТУ «ХПІ», 2009. — 24 с.

ББК 91

© Науково-технічна бібліотека НТУ «ХПІ», 2009

ЗМІСТ

Передмова	4
Основні віхи наукової діяльності Дмитра Івановича Менделєєва	5
Наукові праці Д. І. Менделєєва видані прижиттєво	9
Наукові праці Д. І. Менделєєва	11
Видання присвячені Д. І. Менделєєву	14
Алфавітний покажчик прізвищ авторів	22

Передмова

Біобібліографічний покажчик «Дмитро Іванович Менделєєв» присвячений 175-річчю від дня народження Д. І. Менделєєва – великого хіміка, винахідника Періодичного закону, творця Періодичної системи хімічних елементів, вченого і мислителя, праці якого охоплюють широкий спектр тем і проблем, від нафтової промисловості до економіки, від фізики газів і до виготовлення пороху.

У покажчику представлені основні дати наукової діяльності Д. І. Менделєєва, його наукові праці та література про нього, які зберігаються в фондах Науково-технічної бібліотеки НТУ «ХП».

При підготовці покажчика всі видання перевірені *de visu*. Бібліографічний опис даний відповідно до ДСТУ 7.1-2006 «Бібліографічний опис документа. Загальні вимоги й правила складання», ДСТУ 3582-97 «Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі», ДСТУ 7.12-93. «СИБИД. Бібліографічний запис. Скорочення слів російською мовою. Загальні вимоги й правила».

Покажчик має довідковий апарат - алфавітний покажчик прізвищ авторів.

«Гениальный химик, первоклассный физик, плодотворный исследователь в области гидродинамики, метеорологии, геологии, в различных отделах химической технологии и других сопредельных с химией и физикой дисциплинах, глубокий знаток химической промышленности и промышленности вообще, особенно русской, оригинальный мыслитель в области учения о народном хозяйстве, государственный ум, которому, к сожалению, не суждено было стать государственным человеком, но который видел и понимал задачи и будущность России лучше представителей нашей официальной власти»

Л. А. Чугаев

ОСНОВНІ ВІХИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДМИТРА ІВАНОВИЧА МЕНДЕЛЄЄВА

Дмитро Іванович Менделєєв (1834-1907) - великий росіянин учений-енциклопедист, хімік, фізик, технолог, геолог і навіть метеоролог. Менделєєв мав дивно ясне хімічне мислення, він завжди ясно представляв кінцеві цілі своєї творчої роботи: передбачення і користь. Він писав: "Найближчий предмет хімії складає вивчення однорідних речовин, з додаванням яких складені всі тіла світу, перетворень їхній одне в одне і явищ, що супроводжують такі перетворення". Російський учений, член-кореспондент Петербурзької АН (з 1876 р.).

Народився в Тобольську. Закінчив Головний педагогічний інститут у Петербурзі (1855 р.).

У 1855-1856 р. - учитель гімназії при Рішел'євському ліцеї в Одесі.

У 1857-1890 р. викладав у Петербурзькому університеті (з 1865 р. - професор), одночасно в 1863-1872 р. - професор Петербурзького технологічного інституту.

У 1859-1861 р. знаходився в науковому відрядженні в Гейдельберзі.

Досліджував (1854-1856 р.) явища ізоморфізму, що розкривають відносини між кристалічною формою і хімічним складом з'єднань, а також залежність властивостей елементів від величини їхніх атомних обсягів.

Сконструював (1859 р.) пікнометр - прилад для визначення щільності рідини.

Відкрив (1860 р.) "температуру абсолютного кипіння рідин".

Автор першого російського підручника "Органічна хімія" (1861 р.).

У 1865 році він купив маєток Боблово недалеко від Клина й одержав можливість займатися агрохімією, який тоді захоплювався, і відпочивати там з родиною кожне літо.

У 1867 році Менделєєв став завідувати кафедрою загальної і неорганічної хімії фізико-математичного факультету Петербурзького університету, а наприкінці року йому надали довгоочікувану університетську квартиру.

Узимку 1867-68 року Менделєєв почав писати підручник "Основи хімії" і відразу стикнувся з труднощами систематизації фактичного матеріалу.

1 березня 1869 року Менделєєвим був відкритий Періодичний закон

Відкриття Періодичного закону прискорило розвиток хімії і відкриття нових хімічних елементів

Створив (1865-1887 р.) гідратну теорію розчинів. Розвив ідеї про існування з'єднань перемінного складу.

Розвив (1869-1871 р.) ідеї періодичності, увів поняття про місце елемента в Періодичній системі як сукупності його властивостей у зіставленні з властивостями інших елементів. На цій основі виправив значення атомних мас багатьох елементів (берилія, індію, урану та ін.).

Пророчив (1870 р.) існування, обчислив атомні маси й описав властивості трьох ще не відкритих елементів - "екаалюмінія" (відкритий у 1875 р. і названий галієм), "екабора" (відкритий у 1879 р. і названий скандієм) і "екасилиція" (відкритий у 1885 р. і названий германієм). Потім пророчив існування ще восьми елементів, у тому числі "двітеллура" - полонію (відкритий у 1898 р.), "екаиода" - астату (відкритий у 1942-1943 р.), "двимарганца" - технецію (відкритий у 1937 р.), "екацезія" - франція (відкрита в 1939 р.).

Досліджуючи гази, знайшов (1874 р.) загальне рівняння стану ідеального газу, що включає як частковість залежність стану газу від температури, виявлений (1834 р.) фізиком Б. П. Э. Клапейроном (рівняння Клапейрона-Менделєєва).

Висунув (1877 р.) гіпотезу походження нафти з карбідів важких металів; запропонував принцип дробової перегонки при переробці нафтей.

Висунув (1880 р.) ідею підземної газифікації вугіль.

Займався питаннями хімізації сільського господарства.

Два роки (1880 і 1881) були дуже важкими в житті Менделєєва. У грудні 1880 року Петербурзька академія наук відмовила йому в обранні академіком: "за" проголосувало дев'ять, а "проти" - десять академіків. Особливо непорядну роль при цьому зіграв секретар академії

Веселовський. Він відверто заявив: "Ми не хочемо університетських. Якщо вони і краще нас, то нам усе-таки їх не потрібно".

У 1890 р. залишив університет через конфлікт із міністром освіти, що під час студентських хвилювань відмовився прийняти від Менделєєва петицію студентів.

З 1892 р. - учений-хоронитель Депо зразкових гирь і ваг, що у 1893 р. з його ініціативи було перетворено в Головну палату мір і ваг (з 1893 р. - керуючий). Наукові праці відносяться переважно до тієї дисципліни, що називають загальною хімією, а також до фізики, хімічній технології, економіці, сільському господарству, метрології, географії, метеорології.

У 1900 р. Менделєєв і У. Рамзай прийшли до висновку про необхідність включення в Періодичну систему елементів особою, нульової групи шляхетних газів. Крім необхідності виправлення, що виявилася, атомних мас елементів, уточнення формул оксидів і валентності елементів у з'єднаннях, Періодичний закон направив подальші роботи хіміків і фізиків на вивчення будівлі атомів, установлення причин періодичності і фізичного змісту закону. Менделєєв систематично займався вивченням розчинів і ізоморфних сумішей.

Разом з И. М. Чельцовым брав участь (1890-1892 р.) у розробці бездимного пороху.

Створив фізичну теорію ваг, розробив конструкції коромисла, точніші методи зважування.

Один із засновників Російського фізико-хімічного суспільства (1868 р.).

У його честь названий елемент № 101 - менделєєвій.

АН СРСР заснувала (1962 р.) премію і Золоту медаль ім. Д. И. Менделєєва за кращі роботи з хімії і хімічної технології. Менделєєв і Періодичний закон.

Д. І. Менделєєв був визнаний гідним наступних учених звань

1884 р. — почесний доктор права Единбургського університету;

1894 р. — почесний доктор Кембрижського університету;

1894 р. — почесний доктор цивільного права Оксфордського університету;

1904 р. — почесний доктор права університету в Глазго.

Д. І. Менделєєва своїм членом обрали:

1888 р. — Единбургське Королівське товариство;

1892 р. — Лондонське Королівське товариство сприяння природничим наукам.

Звання почесного члена Д.И.Менделєєву привласнили:

1883 р. — Англійське хімічне товариство;

1886 р. — Королівське Дублінське товариство;

1889 р. — Манчестерське літературно-філософське товариство;

1889 р. — Ірландська королівська академія;

1891 р. — Королівський інститут Великобританії;

1897 р. — Кембриджське філософське товариство;

1904 р. — Королівське філософське товариство в Глазго;

Д. И. Менделєєв був членом-кореспондентом Товариства сприяння мистецтвам, ремеслам і торгівлі в Лондоні (**1896 р.**).

Почесний член Київського фармацевтичного товариства (з **1880**) і київського товариства природознавців (з **1898 р.**).

Перший почесний член вченої ради Харківського Технологічного інституту (НТУ «ХП») (з 1902 р.)

Видатні заслуги Д. І. Менделєєва були відзначені високими нагородами наукових співтовариств Великобританії:

1882 р. — медаллю Деві від Лондонського Королівського товариства;

1889 р. — Фарадєєвською медаллю від Англійського хімічного товариства;

1905 р. — медаллю Коплі від Лондонського Королівського товариства.

НАУКОВІ ПРАЦІ Д. І. МЕНЕДЕЛЄЄВА ВИДАНІ ПРИЖИТТЄВО

1. Аналитическая химия : количественный анализ / под. ред. Д. И. Менделеева. – СПб. : Общественная Польза, 1866. – Вып. 1. – 395 с.
2. Аналитическая химия : количественный анализ / под. ред. Д. И. Менделеева. – СПб. : Общественная Польза, 1866. – Вып. 2. – 365 с.
3. Менделеев, Д. О барометрическом нивелировании и о применении для него высотомера / Д. Менделеев. – СПб. : Типография Департамента Уделов, 1876. – 184 с. – С табл. рис.
4. Менделеев, Д. О. О соединении спирта с водой / Д. Менделеев. – СПб. : Тип. Товарищества «Общественная польза», 1865. – 119 с.

5. Менделеев Д. Исследование водных растворов по удельному весу / Д. Менделеев. – СПб. : Тип. В. Демакова, 1887. – 520 с.
6. Менделеев Д. Органическая химия / Д. Менделеев. – СПб. : Общественная Польза, 1861. – 502 с.
7. Менделеев Д. Органическая химия / Д. Менделеев. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : Общественная Польза, 1863. – 535 с.
8. Менделеев Д. Основы химии : в 2-х ч. / Д. Менделеев. – [1-е изд.]. – СПб, 1869.
9. Ч. 1. – С. 401–816.
10. Ч. 2. – 392 с.
11. Менделеев, Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 2-е изд. – СПб. : Тип. Товарищества «Общественная польза», 1873. – Ч. 2. – 932 с.
12. Менделеев, Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 3-е изд. – СПб. : Тип. В. Демакова, 1877. – 1434 с.
13. Менделеев, Д. И. Основы химии : в 2-х ч. / Д. И. Менделеев. – 4-е изд. – СПб. : Тип. В. Демакова, 1881.
14. Ч. 1 : 544 с.
15. Ч. 2 : 1158 с.
16. Менделеев, Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 6-е изд. – СПб. : Тип. В. Демакова, 1895. – 780 с.
17. Менделеев, Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 7-е изд., испр., доп. – СПб. : Тип. М. П. Фроловой, 1903. – 802 с.
18. Менделеев, Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 8-е изд. – СПб. : Тип. М. П. Фроловой, 1906. – 816 с.
19. Менделеев Д. Растворы : курс теоретической химии, читанный в 1873-1874 гг. профессором Менделеевым. – СПб., 1875. – 132 с.
20. Менделеев Д. Учение о промышленности / Д. Менделеев. – СПб. : Акц. Общ. Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 1, ч. 1 : Вступление в библиотеку промышленных знаний. – 92 с.
21. Уральская железная промышленность в 1899 году / ред. Д. И. Менделеев. – СПб. : Тип. В. Демакова, 1900. – 148 с.
22. Менделеев, Д. И. Об упругости газов / Д. И. Менделеев. – СПб., 1875. – Ч. 1. – 262 с.

НАУКОВІ ПРАЦІ Д. І. МЕНДЕЛІЄВА

23. Менделеев Д. И. Границ познанию предвидеть невозможно / Д. И. Менделеев. – М. : Сов. Россия, 1991. – 592 с.

24. Менделеев Д. Дополнения к познанию России / Д. Менделеев. – СПб. : Тип. А. С. Суворина, 1907. – 107 с.
25. Менделеев, Д. И. Избранные сочинения / Д. И. Менделеев. – Л. : ОНТИ–Госхимтехиздат, 1934. – Т. 2 : Периодический закон. – 518 с.
26. Менделеев Д. И. Избранные лекции по химии / Д. И. Менделеев. – М. : Высшая школа, 1968. – 222 с.
27. Менделеев Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 10-е изд. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1931. – Т. 1. – 639 с.
28. Менделеев Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 11-е изд. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1932. – Т. 2. – 648 с.
29. Менделеев Д. И. Основы химии : в 2 т. / Д. И. Менделеев. – 12-е изд., 4-е посмертное. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1934, Т. 1 : 620 с.
30. Менделеев Д. И. Основы химии : в 2 т. / Д. И. Менделеев. – 12-е изд., 4-е посмертное. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1934, Т. 2 : 706 с.
31. Менделеев Д. И. Основы химии : в 2 т. / Д. И. Менделеев. – 13-е изд., 5-е посмертное. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1947, Т. 1 : 624 с.
32. Менделеев Д. И. Основы химии : в 2 т. / Д. И. Менделеев. – 13-е изд., 5-е посмертное. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1947, Т. 2 : 706 с.
33. Менделеев Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 20-е изд. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1934, Т. 1 : 620 с.
34. Менделеев Д. И. Основы химии / Д. И. Менделеев. – 20-е изд. – М. ; Л. : Гос. науч.-техн. из-во хим. лит., 1934, Т. 2 : 660 с.
35. Менделеев Д. И. Периодический закон : [в 3-х т.] / Д. И. Менделеев. – М. : АН СССР, 1953. – Т. 1. – 866 с. – (Научный архив).
36. Менделеев Д. И. Растворы / Д. И. Менделеев. – М. ; Л. : АН СССР, 1960. – 179 с. – (Научный архив).
37. Менделеев Д. И. Сочинения. / Д. И. Менделеев. – Л. ; М. : АН СССР.
38. Т. 1. : Кандидатская и магистерская диссертация. – 1937. – 347 с.
39. Т. 2 : Периодический закон. – 1949. – 564 с.
40. Т. 5 : Жидкости. – 1947. – 310 с.
41. Т. 6 : Газы. – 1939. – 692 с.
42. Т. 7 : Геофизика и гидродинамика. – 1946. – 648 с.
43. Т. 8 : Работы в области органической химии. – 1948. – 663 с.
44. Т. 9 : Пороха. – 1949. – 313 с.

45. Т. 10 : Нефть. – 1949. – 830 с.
46. Т. 11 : Топливо. – 1949. – 584 с.
47. Т. 12 : Работы в области металлургии. – 1949. – 1094 с.
48. Т. 13 : Основы химии : ч 1. – 1949. – 850 с.
49. Т. 14 : Основы химии : ч. 2. – 1949. – 942 с.
50. Т. 15 : Знания теоретические, мелкие заметки. – 1949. – 646 с.
51. Т. 16 : Сельское хозяйство и переработка сельскохозяйственных продуктов. – 1951. – 480 с.
52. Т. 18 : Экономические работы : т. 1. – 1950. – 640 с.
53. Т. 19 : Экономические работы : т. 2. – 1950. – 955 с.
54. Т. 20 : Экономические работы : т. 3. – 1950. – 591 с.
55. Т. 21 : Экономические работы : т. 4. – 1952. – 626 с.
56. Т. 22 : Метрологические работы. – 1950. – 866 с.
57. Т. 23 : Народное просвещение и высшее образование. – 1952. – 385 с.
58. Т. 24 : Статьи и материалы по общим вопросам. – 1954. – 461 с.
59. Т. 25 : Дополнительные материалы. – 1952. – 803 с.
60. Менделеев Д. И. Содержание томов 1–25 : собрание сочинений / Д. И. Менделеев. – Л. ; М. : АН СССР, 1954. – 103 с.
61. Менделеев Д. И. Избранные сочинения / Д. И. Менделеев ; под. ред. А. Н. Баха. – Л. : Госхимтехиздат, 1934. – Т. 2. – 518 с.
62. Менделеев Д. И. Избранные сочинения / Д. И. Менделеев ; под. ред. А. Н. Баха. – Л. : Госхимтехиздат, 1934. – Т. 3. – 467 с.
63. Менделеев, Д. И. Периодический закон химических элементов / Д. И. Менделеев. – М. : Гос. хим. тех. издат., 1934. – 233 с.
64. Менделеев, Д. И. Попытка химического понимания мирового эфира / Д. И. Менделеев. – 2-е изд. – СПб. : Тип. М. П. Фроловой, 1910. – 54 с.
65. Менделеев, Д. И. Литературное наследство / Д. И. Менделеев. – Л. : ЛГИ, 1938. – 130 с.
66. Менделеев, Д. И. Новые материалы по истории открытия периодического закона. – М. ; Л. : АН СССР, 1950. – 145 с.
67. Менделеев, Д. И. Опытное исследование колебания весов и возобновление прототипа или основной образцовой русской меры массы в 1893-1898 годах / Д. И. Менделеев. – Л. : ГНТИ, 1931. – 100 с.
68. Менделеев, Д. И. Периодический закон : доп. материалы / Д. И. Менделеев ; ред. Б. М. Кедров. – М. : АН СССР, 1960. – 711 с.
69. Менделеев, Д. И. Периодический закон / Д. И. Менделеев ; статья и примеч. Б. М. Кедрова. – М. : АН СССР, 1958. – 830 с.

70. Менделеев, Д. И. Проблемы экономического развития России / Д. И. Менделеев. – М. : Соцэкгиз, 1960. – 615 с.
71. Менделеев, Д. И. Работы по сельскому хозяйству и лесоводству / Д. И. Менделеев. – М. : АН СССР, 1954. – 620 с.
72. Менделеев, Д. И. С думою о благе российском : избр. экон. произведения / Д. И. Менделеев. – Новосибирск : Наука, 1991. – 229 с.

ВИДАНИЯ ПРИСВЯЧЕНИ Д. И. МЕНДЕЛЕЄВУ

Книги

73. Архив Д. И. Менделеева : автобиографические материалы : сб. документов / под общ. ред. С. А. Щукарева. – Л. : ЛГУ им. А. А. Жданова, 1951. – Т. 1. – 206 с.
74. Борзаковский, В. П. Труды Д. И. Менделеева в области химии силикатов и стеклообразного состояния / В. П. Борзаковский, Р. Б. Добротин. – М. ; Л. : АН СССР, 1960. – 217 с.
75. Вольфович, С. И. Дмитрий Иванович Менделеев – гордость отечественной науки : к 100-летию период. закона хим. элементов / С. И. Вольфович, В. И. Семишин. – М. : Знание, 1969. – 31 с.
76. Голуб А. М. Периодический закон Д. И. Менделеева – фундаментальный закон природы / А. М. Голуб – К., 1960. – 57 с.
77. Григорович, В. К. Периодический закон Менделеева и электронное строение металлов : моногр. / В. К. Григорович. – М. : Наука, 1966. – 287 с.
78. Д. И. Менделеев – основоположник современной метрологии : сб. статей / под ред. В. В. Бойцова. – М. : Изд-во стандартов, 1978. – 239 с.
79. Д. И. Менделеев : 150 лет со дня рождения, 1834–1984 / ред. Н. М. Жаворонков. – М. : Наука, 1986. – 244 с.
80. Д. И. Менделеев : опыт библиографии / сост. Р. А. Кондратович. – М. ; Л. : ГХТИ, 1932. – 64 с.
81. Д. И. Менделеев в воспоминаниях современников / сост. А. А. Макареня, И. Н. Филимонова, Н. Г. Карпило. – М. : Атомиздат, 1973. – 272 с.
82. Д. И. Менделеев и угольная промышленность России / Т. С. Кудрявцева [и др.]. – М., 1952. – 87 с.
83. Деятельность Д. И. Менделеева в Санкт-Петербургском университете и научных обществах, участие в работе международных генеральных конференций по мерам и весам и Международного комитета мер и весов в Париже : хроника событий и фактов / Б-ка АН СССР ; [сост. О. П. Каменоградская [и др.]]. – Л. : БАН, 1985. – 167 с.

84. Дмитрий Иванович Менделеев : жизнь и труды / АН СССР ; ред. С. И. Вольфович [и др.]. – М. : АН СССР, 1957. – 254 с.
85. Добротин, Р. Б. Библиотека Д. И. Менделеева : монография / Р. Б. Добротин, Н. К. Карпило. – Л. : Наука, 1980. – 222 с.
86. Забродский, Г. Мировоззрение Д. И. Менделеева : к пятидесятилетию со дня смерти (1907–1957) / Г. Забродский, Г. Е. Левант. – М. : Гос. изд-во политической лит., 1957. – 199 с.
87. Иониди П. П. Философское значение периодического закона Д. И. Менделеева / П. П. Иониди. – М. : Знание, 1958. – 48 с.
88. Иониди П. П. Мировоззрение Д. И. Менделеева / П. П. Иониди. – М. : АН СССР, 1959. – 375 с.
89. Кароль, Б. П. Д. И. Менделеев и метеорология / Б. П. Кароль. – Л. : Гидрометеиздат, 1954. – 36 с.
90. Кедров Б. М. Микроанатомия великого открытия : к 100-летию закона Менделеева / Б. М. Кедров. – М. : Наука, 1970. – 245 с.
91. Кедров, Б. Браунер – сподвижник Менделеева : к 100-летию со дня рождения Б. Браунера / Б. Кедров, Т. Ченцова. – М. : АН СССР, 1955. – 124 с.
92. Кедров, Б. М. День одного великого открытия / Б. М. Кедров. – М. : Изд-во социально-экон. лит., 1958. – 560 с.
93. Кедров, Б. М. Мировая наука и Менделеев : к истории сотрудничества физиков и химиков России (СССР), Великобритании и США / М. Б. Кедров. – М. : Наука, 1983. – 253 с.
94. Кедров, Б. М. Прогнозы Д. И. Менделеева в атомистике : в 3-х кн. / Б. М. Кедров. – М. : Атомиздат, 1979. – 184 с.
95. Козлов, В. В. Всесоюзное химическое общество имени Д. И. Менделеева (1868–1968) / В. В. Козлов. – М. : Наука, 1971. – 551 с.
96. Кузнецов, Б. Г. Дмитрий Иванович Менделеев / Б. Г. Кузнецов. – М. : Мин. обороны СССР, 1957. – 69 с.
97. Курбатов В. Я. Менделеев / В. Я. Курбатов. – Л. : Детиздат, 1954. – 101 с.
98. Курбатов В. Я. Закон Д. И. Менделеева / В. Я. Курбатов. – Л. : Научн. хим.-техн. издат., 1925. – 450 с.
99. Летопись жизни и деятельности Д. И. Менделеева / Р. Б. Добротин [и др.]. – Л. : Наука, 1984. – 531 с.
100. Макареня, А. А. Д. И. Менделеев / А. А. Макареня, Ю. В. Рысь. – М. : Просвещение, 1988. – 127 с.
101. Макареня, А. А. Д. И. Менделеев : пособ. для учащихся / А. А. Макареня, Ю. В. Рысев. – М. : Просвещение, 1977. – 136 с.

102. Макареня, А. А. Д. И. Менделеев и физико-химические науки : опыт научной биографии Д. И. Менделеева / А. А. Макареня. – М. : Энергоиздат, 1982. – 256 с.
103. Макареня, А. А. Д. И. Менделеев о радиоактивности и сложности элементов / А. А. Макареня. – М. : Атомиздат, 1975. – 112 с.
104. Макареня, А. А. Д. И. Менделеев и физико-химические науки : опыт научной биографии Д. И. Менделеева : моногр. / А. А. Макареня. – М. : Атомиздат, 1972. – 256 с.
105. Макареня, А. А. Менделеев в Петербурге / А. А. Макареня, А. И. Нутрихин. – Л. : Лениздат, 1982. – 288 с. – (Выдающиеся деятели науки и культуры в Петербурге – Петрограде – Ленинграде).
106. Макареня, А. А. Периодический закон Д. И. Менделеева и современная химия / А. А. Макареня. – Л. : Знание, 1969. – 38 с.
107. Макареня, А. А. Д. И. Менделеев и Петербургский университет / А. А. Макареня, И. Н. Филомонова. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1969. – 108 с.
108. Младенцев, М. Н. Дмитрий Иванович Менделеев, его жизнь и деятельность / М. Н. Младенцев, В. Е. Тищенко. – М. ; Л. : АН СССР, 1938. – Т. 1. – Ч. 1–2. – 268 с.
109. Морозов, Н. Д. И. Менделеев и значение его периодической системы для химии будущего / Н. Морозов. – М. : Тип. Товарищества И. Д. Сытина, 1908. – 105 с.
110. Мосевич, А. Н. Периодический закон Д. И. Менделеева в свете представлений о строении атома : учеб. пособ./ А. Н. Мосевич, М. В. Конопелько. – Л. : РИО ЛЭТИ, 1974. – 38 с.
111. Пархоменко, В. Е. Д. И. Менделеев и русское нефтяное дело : моногр. / В. Е. Пархоменко. – М. : АН СССР, 1957. – 267 с.
112. Писаржевский, О. Д. Дмитрий Иванович Менделеев, 1834–1907 / О. Писаржевский. – М. : Молодая гвардия, 1949. – 471 с.
113. Писаржевський О. М. Дмитро Іванович Менделєєв його життя і діяльність / О. М. Писаржевський. – К. : Держ. вид-во техн. л-ри УРСР, 1953. – 87 с.
114. Смирнов, Г. Менделеев / Герман Смирнов. – М. : Молодая гвардия, 1974. – 336 с. – (Жизнь замечат. людей. Сер. биографий. Вып. 12)
115. Станкевич, В. Менделеев – великий русский химик / В. Станкевич. – Прага, 1923. – 201 с.
116. Товбін, М. В. Великий російський хімік Д. І. Менделєєв / М. В. Товбін. – К., 1948. – 455 с.

117. Фадеев Г. Н. Пятая вертикаль : элементы V группы период. системы Д. И. Менделеева. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1985. – 191 с.
118. Фигуровский Н. А. Великий русский ученый Д. И. Менделеев / Н. А. Фигуровский. М. : Знание, 1959. – 31 с.
119. Фигуровский Н. А. Дмитрий Иванович Менделеев, 1834–1907 / Н. А. Фигуровский. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Наука, 1983. – 287 с.
120. Что дал Менделеев науке и русской промышленности. – 2-е изд. – СПб : Физика, 1912. – 29 с.

Статті

121. Дмитрий Иванович Менделеев // Великие химики : в 2-х т. / К. Манолов. – М. : Мир, 1976. – Т. 2. – С. 100–130.
122. Современные методы количественной интерпретации периодической системы / И. С. Дмитриев, Д. Н. Трифонов // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1978. – Вып. 2. – С. 24–52.
123. История формирования IV группы периодической системы элементов / А. А. Макареня, Н. И. Пилипко // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1978. – Вып. 2. – С. 53–72.
124. Исследования Д. И. Менделеева в области физики газов / Л. С. Керова, В. А. Кротиков, Р. Б. Добротин // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1978. – Вып. 2. – С. 73–96.
125. О лабораторных приборах Д. И. Менделеева для исследования упругости газов / А. И. Дубравин // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1978. – Вып. 2. – С. 97–103.
126. Структура и содержание фондов личной библиотеки Д. И. Менделеева / Р. В. Добротин, Н. Г. Карпило // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1978. – Вып. 2. – С. 104–129.
127. Логический анализ творческого пути Д. И. Менделеева / Р. Б. Добротин, Л. С. Керова // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1976. – Вып. 1. – С. 5–23.
128. Представления Д. И. Менделеева о валентности и «формах соединения» / А. А. Макареня // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1976. – Вып. 1. – С. 24–51.

129. Труды Д. И. Менделеева по сопротивлению среды и кораблестроению и их современное значение / А. И. Дубравин // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1976. – Вып. 1. – С. 69–84.
130. К биографии Д. И. Менделеев : хронологический очерк связей Д. И. Менделеева с учеными Великобритании / Джон Р. Смит // Вопросы истории и методологии химии : сб. статей. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1976. – Вып. 1. – С. 85–98.
131. Теория растворов от Д. И. Менделеева до наших дней / Н. А. Измайлов // Из истории отечественной химии : роль ученых Харьковского университета в развитии химической науки. – Х. : ХГУ им. А. М. Горького, 1952. – С. 282–319.
132. Открытие периодического закона Д. И. Менделеевым / Б. М. Кедров // Очерки по истории химии / ред. Ю. И. Соловьев. – М. : 1963, АН СССР. – С. 36–80.
133. Менделеев, Дмитрий Иванович (1834–1907) // Краткая химическая энциклопедия : в 2-х т. – София : Техника, 1981. – Т. 2. – С. 33–34.
134. Менделеев Дмитрий Иванович // Большая энциклопедия : словарь общедоступных сведений по всем отраслям знаний / под ред. С. Н. Южакова ; Библиографический институт в Лейпциг и Вене. – СПб. : Общественная Польза. – Т. 13. – С. 36–38.
135. Менделеев Дмитрий Иванович // Новый энциклопедический словарь / под об. ред. К. К. Арсеньева. – Петроград : Акц. Общ. Брокгауз-Ефрон. – Т. 26. – С. 263–269.
136. О ходе открытия Д. И. Менделеевым периодической системы элементов / Б. М. Кедров // Материалы по истории отечественной химии : сб. докладов на втором всесоюзном совещании по истории отечественной химии, 21–26 апреля 1951 г. – М. : АН СССР, 1953. – 119–141.
137. До 170-річчя від дня народження Д. І. Менделєєва // Біологія і хімія в школі. – 2004. – № 1. – С. 17–18.
138. Мантия для Менделеева : вести из институтов, лабораторий, экспедиций // Наука и жизнь. – 2008. – № 4. – С. 11.
139. Периодическая классификация элементов // История химии / Микеле Джуа, пер. с итал. Г. В. Быков. – М. : Мир, 1966. – Гл. 10. – 265–279.
140. Закон Менделеева // Неорганическая химия : энциклопедия школьника / ред. И. П. Алимарин. – М. : Советская энциклопедия, 1975. – С. 29–45.

141. Сайфуллин Р. Современная форма таблицы Менделеева / Р. Сайфуллин, А. Сайфуллин // Наука и жизнь. – 2004. – № 7. – С. 2–8.
142. Короткова З. Известный Менделеев / З. Короткова // Наука и жизнь. – 2004. – № 7. – С. 8–10.
143. Мезенцева А. Е. Из истории нефтяного дела России : Дмитрий Иванович Менделеев / А. Е. Мезенцева // История науки и техники. – 2004. – № 8. – С. 2–23.
144. Менделеев Дмитрий Иванович // Большая советская энциклопедия / ред. А. М. Прохоров. – М. : Советская энциклопедия, 1974. – С. 67–69.
145. Подольный И. А. Система химических элементов в научной картине мира / И. А. Подольный // Химия в школе. – 2004. – № 8. – С. 14–18.
146. Чернов А. С. Брат великого химика – Павел Иванович Менделеев в Тамбове / А. С. Чернов. // История науки и техники. – 2007. – № 7. – С. 27–30. – (С архивной полки).
147. Дмитрий Иванович Менделеев (1834–1907) // Выдающиеся русские ученые-химики : пособие для учителей / С. А. Базезин, С. Д. Бесков. – М. : Просвещение, 1972. – С. 104–130.
148. Бердоносков С. С. Еще раз о периодической системе химических элементов Д. И. Менделеева / С. С. Бердоносков // Химия в школе. – 2005. – № 6. – С. 39–42.
149. Мустафин Д. И. Две внучки Д. И. Менделеева / Д. И. Мустафин // Химия и жизнь XXI век. – 2004. – № 10. – С. 56–61.
150. Судницын И. И. Как Менделеев с английской королевой породнился : к 100-летию со дня смерти Дмитрия Ивановича Менделеева / И. И. Судницын. // Химия и жизнь XXI век. – 2007. – № 9. – С. 58–59. – (Страницы истории).
151. Закгейм А. Ю. Зачем химику искусство / А. Ю. Закгейм // Химия и жизнь XXI век. – 2006. – № 12. – С. 60–63.
152. Попков В. А. Как случилось, что Менделеев не стал Нобелевским лауреатом / В. А. Попков // Химия в школе. – 2006. – № 6. – С. 75–78.
153. Развитие периодического закона Д. И. Менделеева // Основные пути развития общей, неорганической и физической химии на Украине (XIX ст. и первая половина XX ст.) / Я. И. Турченко. – К. : КГУ им. Т. Г. Шевченко, 1957. – С. 115–130.
154. Дмитрий Иванович Менделеев // Биографии великих химиков : пер. с нем. / Г. Фукс [и др.]. – М. : Мир, 1981. – С. 134–142.

155. Химические элементы и периодический закон // Химия и пути ее развития / Б. Н. Меншуткин. – М. ; Л. : АН СССР, 1937. – С. 218–238.
156. Дмитрий Иванович Менделеев (1834–1907) // Выдающиеся химики мира : биобиблиографический указатель / Ю. С. Мусабеков, А. Я. Черняк. – М. : Книга, 1971. – С. 213–225.
157. Козиков И. А. Д. И. Менделеев – борец за развитие просвещения и образования в России / И. А. Козиков // Социально-гуманитарные знания. – 2005. – № 2. – С. 215–234.
158. Дмитрий Иванович Менделеев и научные направления его исследований // История химии в России : научные центры и основные направления исследований / Ю. И. Соловьев. – М. : Наука, 1985. – Гл. 11. – С. 224–252.
159. Русанов А. И. Д. И. Менделеев и физическая химия: сто лет спустя / А. И. Русанов // Журнал общей химии. – 2007. – Т. 77. – № 2. – С. 193–215.
160. Родина Л. Л. Университетское химическое образование – от Менделеева до наших дней / Л. Л. Родина // Журнал общей химии. – 2007. – Т. 77. – № 2. – С. 230–239.
161. Менделеев Дмитрий Иванович // История физики / Ю. А. Храмов. – К. : Феникс, 2006. – С. 678–679.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПРІЗВИЩ АВТОРІВ

Алимарин И. П.	– 137
Арсеньев К. К.	– 132
Бердоносков С. С.	– 145
Бойцов В. В.	– 75
Борзаковский В. П.	– 71
Вольфович С. И.	– 72, 81
Голуб А. М.	– 73
Григорович, В. К.	– 74
Джон Р. Смит	– 127
Добротин, Р. Б.	– 82, 96, 121, 123, 124
Дубравин А. И.	– 122, 126
Жаворонков Н. М.	– 76
Забродский, Г.	– 83
Закгейм А. Ю.	– 148
Измайлов Н. А.	– 128

- Иониди П. П. – 84, 85
Кароль, Б. П. – 86
Кедров Б. М. – 89, 87, 88, 89, 90, 91, 129, 133
Козиков И. А. – 154
Козлов В. В. – 92
Кондратович Р. А. – 77
Кудрявцева Т. С. – 79
Кузнецов Б. Г. – 93
Курбатов В. Я. – 94, 95
Макареня А. А. – 78, 79, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 120, 125
Мезенцева А. Е. – 140
Меншуткин Б. Н. – 152
Микеле Джуа – 136
Младенцев, М. Н. – 105
Морозов Н. Д. – 106
Мосевич, А. Н. – 107
Мусабеков Ю. С. – 153
Мустафин Д. И. – 146
Нутрихин А. И. – 102
Пархоменко, В. Е. – 108
Писаржевский О. Д. – 109
Подольный И. А. – 142
Попков В. А. – 149
Родина Л. Л. – 57
Русанов А. И. – 156
Сайфуллин А. – 138
Сайфуллин Р. – 138
Смирнов, Г. – 111
Соловьев Ю. И. – 139, 155
Станкевич, В. – 112
Судницын И. И. – 147
Тищенко В. Е. – 105
Товбін, М. В. – 113
Турченко Я. И. – 150
Фадеев Г. Н. – 114
Филимонова И. Н. – 78
Фукс Г. – 151
Храмов Ю. А. – 158
Чернов А. С. – 143

Черняк А. Я.	– 153
Щукарев С. А.	– 70
Южаков С. Н.	– 131